

Michele Aramini:

Uvod u bioetiku

Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009., 443 str.

Suvremenoj znanosti treba i suvremena etika. Znanstveno-tehnološki napredak s jedne strane, te ograničena materijalna sredstva s druge, naprosto nameću nove kategorije odnosa pojedinac - društvo - okolina. Javlja se potreba za redefiniranjem tih odnosa i preraspodjelom odgovornosti.

U tom kontekstu sustav biomedicine i zdravstva postaje sve složeniji, opterećeniji. Naime, nekoć prihvaćeno mišljenje kako je poznavanje medicinskih znanja i vještina dovoljno jamstvo da će konačna odluka o onom što se smatra medicinski indiciranim djelovanjem u najboljem interesu za pacijenta biti ispravna, danas zahtijeva i znanstveno i stručno preispitivanje, jer svaka medicinska procjena u sebi uključuje i skup vrijednosnih procjena ili normi koje se nalaze izvan okvira medicinskih vrijednosti. Medicinska kompetencija više nije jedina kompetencija pri donošenju medicinski ispravnih odluka, jer svaka medicinska odluka u sebi sadrži i medicinsko-tehničku i moralnu komponentu. Upravo bioetika, kao međudisciplinarna, višedisciplinarna i dijaloška, pluriperspektivna i integrativna znanost, pruža adekvatan okvir za donošenje medicinski i moralno ispravnih odluka, kako za zdravstvene djelatnike, tako i za pacijente i sve ostale koji su u to odlučivanje uključeni, a na koje tradicionalna »Hipokratova« medicinska etika više nema adekvatnog odgovora.

Na tragu tih razmatranja potrebno je osvrnuti se na novi udžbenik koji se pojavio na hrvatskoj bioetičkoj akademskoj sceni. Radi se o prijevodu drugog izdanja talijanskog sveučilišnog udžbenika iz bioetike »Uvod u bioetiku«, autora Michelea Araminia, profesora bioetike na Katoličkom sveučilištu »Sacro Cuore« u Milanu. Kako se i naglašava u Predgovoru knjige - »...objavljivanje jednog novog uvoda u bioetiku, namijenjenog liječnicima, profesorima i studentima raznih učilišta, opravdava se nastojanjem da se ponudi znanstvena informacija, jasna i što potpunija... Nadalje, uzimajući u obzir razna etička stajališta koja se pojavljuju u bioetici, u ovoj su knjizi za svaku pojedinu temu ponuđeni različiti etički sudovi i njihove argumentacije. Tako se čitatelju želi ponuditi mogućnost da izgradi vlastito uvjerenje.«

Prijevod ovog, drugog izdanja, predstavlja upravo kolaborativnu, dijalošku bioetiku u praksi, obzirom da sam autor ističe kako veliku zahvalnost duguje upravo svojim

studentima, koji su prihvatili ovu knjigu kao radni materijal i svojim ju prijedlozima obogatili i doveli do sadržajnog i strukturnog oblika koji ovdje prikazujemo.

Knjiga je podijeljena u dva dijela. Prvi dio, koji nosi naslov »Opća bioetika«, sadrži pet poglavlja: Korijeni bioetike i metoda načelâ; Razvoj bioetike i etika kreposti; Aktualni pregled (posebno valja naglasiti pod-poglavlja: Laicistička bioetika, Bioetika katoličkog nadahnuća, Problem etičkog pluralizma, Kvaliteta života ili svetost života); Što je bioetika?; Dostojanstvo ljudske osobe. U Drugom dijelu, pod naslovom »Bioetički problemi«, kroz dvadeset i dva poglavlja raspravlja se o: Zdravlju i bolesti; Tjelesnoj boli i trpljenju u čovjeku; Pravima bolesnika; Kliničkom i farmakološkom ispitivanju na ljudima; Genetskom inženjeringu; Kloniranju; Ontološkom i moralnom statusu ljudskog embrija; Potpomognutoj oplodnji; Pobačaju; Spolnosti i značenju ljudskog rađanja; Presađivanju organa; Moždanoj smrti; Eutanaziji, terapijskom nasilju i smrti dostojnoj čovjeka; Palijativnoj skrbi i alternativama eutanaziji; Ovisnosti o drogi; Alkoholizmu; Sindromu stečenog gubitka imuniteta; Patologiji sporta: »doping«; Samoubojstvu mladih; Bioetici i okolišu; Pravima životinja i znanstvenom eksperimentiranju; Ekonomiji i zdravlju. Knjiga također sadrži Dodatke: Mišljenje državne bioetičke komisije, te Dokumente crkvenog učiteljstva Katoličke i Evangelističke crkve, te Talijanske židovske zajednice. Na kraju se nalazi bogata Bibliografija.

Ova knjiga svojom strukturom, sadržajem i pristupom kojim raspravlja o suvremenim filozofsko-teološkim razmatranjima, ali i »gorućim«, kontroverznim pitanjima suvremene znanosti i tehnologije (u medicini, pa i šire, zadirući u ekologiju, ekonomiju i društvo u cjelini), vodi čitatelja na put ka upravo samom sebi svojstvenom, osobnim moralom utemeljenom, te jasno znanstveno potkrijepljenom bioetičkom promišljanju, s didaktički i metodološki primjereno postavljenim »smjerekazima«. Pri tome pokušava dati odgovore na jedno od vječnih pitanja: »Je li medicina umijeće ili znanost? Je li to humanistički poduhvat sa znanstvenom komponentom ili znanstveni poduhvat sa humanističkom komponentom?«, koje danas sve više dolazi do izražaja.

Bioetika je u proteklih 40-ak godina proživjela vrlo bogatu i kompleksnu povijest. S vremenom je doživjela transformaciju iz skupa poprilično krutih pravila u profesionalnom djelovanju, stvorenih dominantno od strane same medicinske struke, u široko polje znanstvenog i društvenog interesa. Da bi se dodatno istaknulo mjesto i važnost Araminijeve knjige, potrebno je naglasiti kako su među prvima koji su reagirali na »nova« pitanja u »novoj medinskoj etici« bili upravo teolozi. Tako je još 1950. dekan harvardskog Teološkog fakulteta Willard L. Sperry objavio svoja predavanja održana u Općoj bolnici u Massachusettsu u knjizi pod naslovom »Etički temelji medicinske prakse«. U knjizi progovara o pitanjima govorenja istine, produženja života i eutanazije u kontekstu izazova nove medicinske tehnologije. Četiri godine kas-

nije (1954.) izlazi knjiga »Moral i medicina« koja će ostaviti dubok trag u povijesti bioetike, a koju mnogi bioetičari ocjenjuju »pionirskim radom nove medicinske etike«. Autor joj je Joseph Fletcher koji ovdje čini neuobičajen odmak od teoloških rasprava o npr. eutanaziji, ili abortusu i raspravlja o individualnim slobodama i pravima pacijenata. Šesnaest godina kasnije (1970.) Paul Ramsey, profesor religije s Princeton sveučilišta objavljuje knjigu koja se danas smatra temeljnom u bioetici kao znanstvenom polju. U knjizi »Pacijent kao osoba« on prikazuje pacijenta kao aktivnog, slobodnog i autonomnog subjekta zdravstvene skrbi, koji ima određena prava i time se suprotstavlja ideji tradicionalnog liječničkog paternalizma.

Spomenuvši samo najvažnije, postavlja se pitanje tako intenzivnog prisustva teologa u raspravi o »novim« etičkim pitanjima u »novoj« medicini. Međutim, gledana kroz prizmu brige o životu (uključujući dvije vječite ljudske stvarnosti: *etiku* i *život*, tj. moralno razmišljanje o životu i svim njegovim sastavnicama), bioetika sadržajno nije velika novina u kršćanskoj moralnoj teologiji. Profesor Michele Aramini tako nastavlja niz teologa koji su dali veliki doprinos promišljanju bioetičkih tema, čineći to, što se iz knjige »Uvod u bioetiku« iščitava, religijski neopterećeno, a opet religijski utemeljeno. Takav pristup omogućava zasigurno i njegova znanstvena izobrazba u domeni bioetike i političkih znanosti. Autor je brojnih bioetičkih publikacija, posebice na temu eutanazije, gdje predstavlja jednog od vodećih analitičara i kritičara nizozemskog zakona o eutanaziji. Također je znanstveni direktor »Fondazione Mirasole« Sveučilišta u Milanu, te predsjednik Etičkog povjerenstva Klinike »San Pio X« u Milanu (Camilliani).

Stoga se prijevod drugog izdanja knjige »Uvod u bioetiku« s pravom može ocijeniti - kako to čini dr. Mario Palmaro - »novim udžbenikom talijanske bioetike«. Upravo pokušaj da se bioetika približi čitatelju kroz jasnu i što potpuniju znanstvenu informaciju, te pluriperspektivizam religijskih gledišta na pojedine, čak i kontroverzne bioetičke teme, čini ovu knjigu jednako zanimljivom i hrvatskim čitateljima. Knjiga je prevedena i na španjolski jezik, dok je autorica hrvatskog prijevoda mr. sc. Ana Volarić Mršić s Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, inače dugogodišnja izvršna tajnica Centra za Bioetiku Filozofsko-teološkog Instituta Družbe Isusove, Zagreb.

Konačno, ova knjiga zaslužuje da bude prepoznata kao vrlo kvalitetan i sveobuhvatan udžbenik iz bioetike za studente biomedicine i srodnih studija, ali i sve one koji se u svom poslovnom (pa i privatnom) bavljenju susreću s bioetičkim pitanjima i problemima.

Iva Sorta-Bilajac